

derigenem at udvikle denne Industri. Idet jeg har tilladt mig at antyde disse Forhold, gør jeg særlig opmærksom paa dette, hvorledes den ene af disse Industrier fører til den anden, fordi det er netop Hovedkarakteristikken for denne Industris Udvikling, at den ene Industri altid tager den anden med sig. Men tillige er Forholdet jo det, saaledes som den højtærede Finansminister jo ogsaa gjorde opmærksom paa i hvert Fald indirekte, at en enkelt Industri i et Land ikke rammes, uden at den river en anden med sig. Som den højtærede Finansminister udtrykte det, at de forskellige Erhverv ere flettede ind i hinanden, der føles ikke et Krach i det ene Hjørne af Samfundet, uden at det ogsaa føles i det andet. Det er fuldstændig rigtigt, og om det gælder noget Sted, saa gælder det netop med Hensyn til Industrien.

Jeg siger altsaa, at den omtalte Bemærkning af den højtærede Finansminister, at det i Regelen ved Indførelse af Protektionisme har været Hensigten at øge Statskassens Indtægter, ikke er rigtig, og desuden indeholder den jo en indre Modsigelse, thi hvorledes kan man ved Hjælp af en forhøjet Beskyttelse eller ved Indførelse af en Beskyttelse øge Statens Indtægter i Toldkassen? Det er jo netop ikke muligt. Den forhøjede Beskyttelse gør jo netop, at man faar mindre ind i Statskassen, end man ellers vilde faa, den virker altsaa lige stik modsat. Desuden ved jo den højtærede Finansminister meget vel, akkurat lige saa godt som jeg, at i 4—500 Aar har man Verden over haft det saakaldte merkantilistiske System, der netop arbejdede med høj Toldbeskyttelse eller ligefremme Forbud, og dette Systems Hensigt var jo aldeles direkte at fremkalde en Industri i Landene, og hvor meget ondt man ogsaa kan sige om dette System, en Ting er vis, at i de Lande, der den Gang havde naturlige Betingelser for en saadant Industris Udvikling, der har det fremmet den. Ud fra det samme Synspunkt, formoder jeg, bemærkede den højtærede Finansminister, at Bismarcks Omslag i 1878 ligeledes skulde være begrundet i Ønsket om større Statsindtægter. Det lader sig ganske positivt modbevise, bortset ogsaa her fra den indre Modsigelse, der vilde være deri. Jeg er bleven noget ængstelig for at citere, og jeg skal derfor

ikke citere et Brev fra Bismarck til en anden Minister, von Hoffmann, og heller ikke et andet Brev fra Bismarck til en anden tysk Regering om disse Forhold; men det fremgaar ganske tydeligt af disse Breve, at han var fuldstændig klar over, at Omslaget til Beskyttelse var blevet nødvendiggjort gennem Landets hele økonomiske Tilstand. Og det var heller ikke saa vanskeligt at se, naar vi erindre, paa hvilket Tidspunkt det skete, i Slutningen af 1870'erne. Man havde den Gang haft det store Krach. Udførselen fra Tyskland var gaaet ned, der var Fallitter og Arbejdsløshed, og „schlecht und billig“ var den Etikette, under hvilken den tyske Industri den Gang traadte frem paa Udstillingerne. Jeg har med Villie nævnt disse to Breve — hvis den ærede Minister har Interesse deraf, har jeg Stederne citeret her — og ikke f. Eks. Bismarcks store Tale i 1879, da han forelagde Toldreformen, fordi denne Tale kan man sige om, at den er henvendt til Offentligheden, men disse Breve ere ikke henvendte til Offentligheden, men til en Kollega og til en anden tysk Regering, og han har sikkert ikke tænkt paa, at de nogen Sinde skulde komme frem for Offentligheden, og at det skulde ske paa det Tidspunkt, hvor de bleve skrevne, og at de da skulde have virket paa Offentligheden, var saa at sige udelukket. Jeg maa berøre et andet Punkt, som den højtærede Finansminister antydede i sin historiske Udvikling. Han bemærkede om den Handelstraktat, som blev afsluttet i 1860 mellem England og Frankrig, at denne Traktat var Frihandelsstandpunktets Triumf. Det var den paa ingen mulig Maade. Hvis den havde været det, maatte man have kunnet mærke Triumfen over Virkningerne af denne Traktat i Frankrig, men disse Virkninger vare ikke anderledes, end at lige saa saare Frankrig blev Republik igen, saa gik det tilbage til Protektionismen. Nej, i Traktaten af 1860 laa der nok en Triumf, men det var ikke Frihandelsstandpunktets Triumf, det var det engelske Diplomatis Triumf, og det var muligt for dette at triumfere, fordi Forholdene og navnlig de dynastiske Forhold vare saa særlige i Frankrig den Gang. Der sad Napoleon den Tredie, som havde taget Arv efter